

Avdelning 4

Justitiedepartementet

Remissyttrande över utkast till lagrådsremiss – Skärpta regler för villkorlig frigivning

Solna tingsrätt har granskat utkastet till lagrådsremiss utifrån de aspekter som domstolen har att beakta.

Tingsrätten lämnade remissvar över betänkandet SOU 2024:48, Ett ändamålsenligt samhällsskydd, den 11 december 2024. Tingsrätten står fortfarande bakom de synpunkter som lämnades i det tidigare remissvaret och anser att utredningens slutsats att behålla den nuvarande regleringen med villkorlig frigivning efter att två tredjedelar av fängelsestraffet avtjänats är väl underbyggd.

I övrigt har tingsrätten följande synpunkter.

I utkastet till lagrådsremiss lämnas förslag om att villkorlig frigivning ska ske efter att tre fjärdedelar av fängelsestraffet har avtjänats. Reformen föreslås införas stegvis och inledningsvis omfatta endast straff om sex års fängelse eller längre. Genom utformningen med olika regler beroende på fängelsestraffets längd skapas icke önskvärda tröskeffekter. Som exempel kan anges att medan ett straff om fem år och nio månaders fängelse skulle komma att avtjänas under en period om tre år och tio månader skulle samtidigt ett straff om sex års fängelse komma att avtjänas under en period om fyra år och sex månader. Detta skulle innebära åtta månader längre avtjänandetid vid ett endast tre månader längre utdömt fängelsestraff. Därutöver kan det få betydelse för den dömden om flera brott handläggs i samma rättegång eller inte, och om det därmed skapas förutsättningar för ett gemensamt längre fängelsestraff eller inte. Detta kan vara en praktisk fråga som ligger utanför den dömdes kontroll. Att införa förändringen stegvis enligt förslaget väcker därför även frågor kring bristande förutsebarhet och likabehandling.

Vidare föreslås att allmänna fängelseminimum ska höjas till en månad. Genom att ta bort möjligheten att döma till kortare fängelsestraff än en månad, utan att samtidigt höja det högsta antalet dagsböter som kan dömas ut, skärps i praktiken straffet för vissa brott som straffvärdesmässigt ligger i detta spann idag. Det skapar också i någon mån en tröskeffekt. Förslaget är inte framlagt som en straffskärpningsreform och tingsrätten ifrågasätter lämpligheten av att på detta sätt genomföra straffskärpningar utan närmare analys av vare sig behovet eller konsekvenserna. Frågan bör därför övervägas vidare. Fortsatt beredning kan med fördel samordnas med beredningen av förslagen i SOU 2025:66, En straffreform.

Övergångsbestämmelsen till 26 kap. 6 § brottsbalken har i förslaget fått en utformning som kan verka handlingsdirigerande vid överklagande. En person som döms i lägre instans före ikraftträdandet och sedan överklagar, men där dom i högre instans meddelas först efter ikraftträdandet, kommer med förslagets utformning få en längre avtjänandetid i förhållande till underrättsavgörandet även i sådana fall då överrätten inte ändrar påföljden. För den dömda torde antalet avtjänandedagar ha större betydelse än det utdömda straffets längd. Detta väcker frågor om förenligheten med principen om reformatio in pejus. Förslaget till stegvisa ikraftträdanden leder till en betydande oförutsägbarhet. Tingsrätten föreslår därför att brottsdatum i stället ska vara styrande för vilka regler som ska tillämpas.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Lena Egelin, chefsrådmannen Maria Edwardsson och rådmannen Mattias Möller efter föredragning av tingsfiskalen Karin Enetjärn.

Lena Egelin